

Libris

Liviu REBREANU (1885, Târlisua, j. Bistrița-Năsăud – 1944, Valea Mare, Pitești), scriitor român. Studii la Gimnaziul Superior Fundațional din Năsăud, apoi la Școala Civilă de Băieți din Bistrița. Urmează Școala Reală Superioară de Honvezi din Sopron, iar în 1903-1906 Academia Militară „Ludoviceum” din Budapesta. În 1908 demisionează din armata austro-ungară. În același an debutează în revista *Luceafărul* de la Sibiu cu schița „Codrea”. În 1909 pleacă la București, unde lucrează la revista *Convorbiri critice*. Din 1911, secretar literar la Teatrul Național din Craiova. Debut în volum cu *Frământări* (1912). Secretar al Societății Scriitorilor Români, din 1914. În 1920 publică romanul *Ion*, urmat de *Pădurea spânzuraților* (1922) și de *Adam și Eva* (1925). Din 1925, președinte al Societății Scriitorilor Români (reales în 1927). Director al Teatrului Național din București (1928). În 1929 apare romanul *Crăișorul*. În același an este distins cu Premiul Național pentru proză. În 1932-1934, editează revista *România literară*. Membru al Academiei Române (1939). Între 1940 și 1944, director al Teatrului Național din București.

„Romanul *Ion* este socotit, fără rețineri, printre capodoperele genului, reușind să dezvolte, paralel, imaginea unui personaj reprezentativ și panorama vieții satului transilvănean în prima jumătate a secolului XX. Rebreanu clădește demnitatea romanului modern, oferind o construcție rezistentă, bine articulată, într-un registru stilistic adecvat și cu o înțelegere superioară a raporturilor dintre operă și realitate.”

Alexandru ȚION

CARTIER POPULAR

Liviu REBREANU

Ion

Roman

Cuprins

GLASUL PĂMÂNTULUI7

<i>Capitolul I.</i>	ÎNCEPUTUL	9
<i>Capitolul II.</i>	ZVÂRCOLIREA	41
<i>Capitolul III.</i>	IUBIREA	72
<i>Capitolul IV.</i>	NOAPTEA	108
<i>Capitolul V.</i>	RUȘINEA	157
<i>Capitolul VI.</i>	NUNTA	193

GLASUL IUBIRII245

<i>Capitolul VII.</i>	VASILE	247
<i>Capitolul VIII.</i>	COPILUL	277
<i>Capitolul IX.</i>	SĂRUTAREA	312
<i>Capitolul X.</i>	ȘTREANGUL	346
<i>Capitolul XI.</i>	BLESTEMUL	365
<i>Capitolul XII.</i>	GEORGE	404
<i>Capitolul XIII.</i>	SFÂRȘITUL	434

GLASUL PĂMÂNTULUI

Capitolul I

ÎNCEPUTUL

1

Din șoseaua ce vine de la Cârlibaba, întovărășind Someșul când în dreapta, când în stânga, până la Cluj și chiar mai departe, se desprinde un drum alb mai sus de Armadia, trece râul peste podul bătrân de lemn, acoperit cu șindrila mucegăită, spintecă satul Jidovița și aleargă spre Bistrița, unde se pierde în cealaltă șosea națională care coboară din Bucovina prin trecătoarea Bârgăului.

Lăsând Jidovița, drumul urcă întâi anevoie până ce-și face loc printre dealuri strâmtorate, pe urmă însă înaintează vesel, neted, mai ascunzându-se printre fagii tineri ai Pădurii-Domnești, mai poposind puțin la Cișmeaua-Mortului, unde picură veșnic apă de izvor răcoritoare, apoi cotește brusc pe sub Răpele-Dracului, ca să dea buzna în Pripasul pitit într-o scrântitură de coline.

La marginea satului te întâmpină din stânga o cruce strâmbă pe care e răstignit un Hristos cu fața spălăcită de ploii și cu o cunună de flori veștede agățată de picioare. Suflă o adiere ușoară și Hristos își tremură jalnic trupul de tinichea ruginită pe lemnul mâncat de carii și înnegrit de vremuri.

Satul parcă e mort. Zăpușeala ce plutește în văzduh țese o tăcere năbușitoare. Doar în răstimpuri fâșie alene frunzele adormite prin copaci. Un fuior de fum albăstrui se opintește să se înalțe dintre crengile pomilor, se bălăbănește ca o matahală amețită și se prăvale peste grădinile prăfuite, învăluindu-le într-o ceață cenușie.

În mijlocul drumului picotește câinele învățătorului Zaharia Herdelea, cu ochii întredeschiși, suflând greu. O pisică albă ca laptele vine în vârful picioarelor, ferindu-se să nu-și murdărească lăbuțele prin praful uliței, zărește câinele, stă puțin pe gânduri, apoi iuțește pașii și se furișează în livada îngrădită cu nuiele, peste drum.

Casa învățătorului este cea dintâi, tăiată adânc în coasta unei coline, încinsă cu un pridvor, cu ușa spre uliță și cu două ferestre care se uită tocmai în inima satului, cercetătoare și dojenitoare. Pe prichiciul pridvorului, în dreptul ușii, unde se spală dimineața învățătorul, iar după-amiază, când a isprăvit treburile casei, d-na Herdelea, străjuiește o ulică verzuie de lut. În ogradă, între doi meri tineri, e întinsă veșnic frânghia pe care acuma atârnă niște cămăși femeiești de stambă. În umbra cămășilor, în nisipul fierbinte se scaldă câteva găini păzite de un cocoș mic cu creasta în-sângerată.

Drumul trece peste Pârâul-Doamnei, lăsând în stânga casa lui Alexandru Pop-Glanetașu. Ușa e închisă cu zăvorul; coperișul de paie parcă e un cap de balaur; pereții văruiți de curând de-abia se văd prin spărturile gardului.

Pe urmă vine casa lui Macedon Cercetașu, pe urmă casa primarului Florea Tancu, pe urmă altele... Într-o curte mare rumegă, culcate, două vaci ungurești, iar o babă șade pe prispă, ca o scoabă, prăjindu-se la soare, nemișcată, parc-ar fi de lemn.

Căldura picură mereu din cer, îți usucă podul gurii, te sugrumă. În dreapta și în stânga casele privesc sfioase din dosul gardurilor vii, acoperindu-și fețele sub streșinile știrbite de ploi și de vite.

Un dulău lățos, cu limba spânzurată, se apropie în trap leneș, fără țință. Din șanț, dintre buruienile cărunțite de colb, se repede un câțel murdar, cu coada în vânt. Lățosul nu-l ia în seamă, ca și când i-ar fi lene să se oprească. Numai când celălalt se încăpățânează să-l miroase, îi arată niște colți amenințători, urmându-și însă calea cu demnitatea cuvenită. Câțelul se oprește nedumerit, se uită puțin în urma dulăului, apoi se întoarce în buruiene unde se aude îndată un ronțait căznit și flămând...

De-abia la cârciuma lui Avrum începe să se simtă că satul trăiește. Pe prispă doi țărani îngândurați oftează rar cu o sticlă de rachiu la mijloc. Din depărtare pătrund până aici sunete de viori și chiuitori...

2

Duminecă. Satul e la horă. Și hora e pe Ulița din dos, la Todasia, văduva lui Maxim Oprea.

Casa văduvei vine chiar peste drum de bisericuța bătrână, pleoștită și dărăpănată. Văduvia-i săracie lucie. Femeia a dat din rău în mai rău. Ce agonisește un cap de bărbat într-o viață întreagă o muiere nepricepută prăpădește într-un an de zile, și mai puțin. Când a împreunat Maxim mâinile pe piept, în ogradă erau clăi de fân, în cele două grajduri nu mai încăpeau vitele, în șură și sub șopron n-aveau loc carele. Se vedea de departe belșugul. Acuma ograda-i goală bătătură, iar în grajduri rage a pustiu o închipuire de vacă stearpă și veșnic flămândă.

Hora e în toi... Locul geme de oameni... Nucii bătrâni de lângă șură țin umbră. Doar câteva pete albe de raze răzbesc printre frunze, gâdilând fețele aprinse de veselie. Zăduful ațâță sângele lumii. Peste Măgura-Cocorilor atârnă soarele îngălbenit de necaz că mai are o postată bună până la asfințit.

Cei trei lăutari cântă lângă șopron să-și rupă arcușurile. Bri-ceag, cu piciorul pe o buturugă, cu cotul stâng pe genunche, cu obrazul culcat pe vioară, cu ochii închiși, își sfârâie degetele pe strune și cântecul saltă aprig, înfocat. Holbea e chior și are un picior mai scurt, iar la vioară numai trei coarde, dar secundează cu aceeași patimă cu care Găvan, un țigan urât și negru ca un harap, apasă cu arcul pe strunele gordunii. Din când în când Briceag se oprește să-și acordeze vioara. Holbea și Găvan atunci își îndoiesc meșteșugul ca să păstreze măsura. Apoi Briceag reîncepe mai aprins, strâmbându-se uneori la Holbea, alteori la Găvan, cu deosebire când schimbă melodia.

De tropotele jucătorilor se hurducă pământul. Zecile de perechi bat Someșana cu atâta pasiune, că potcoavele flăcăilor scapără scânteii, poalele fetelor se bolbocesc, iar colbul de pe jos se învâltorește, se așează în straturi groase pe fețele brăzdate de sudoare, luminate de oboseală și de mulțumire. Cu cât Briceag întetește cântecul, cu atât flăcăii se îndârjesc, își înfloresc jocul, trec fetele pe sub mână, le dau drumul să se învârtască singure, țopăie pe loc ridicând tălpile, își ciocnesc zgomotos călcăiele, își plesnesc tureacii cizmelor cu palmele nădușite... Glasurile se îneacă în nourul de praf ce-i îmbrățișează pe toți... Numai arar vreunul mai țăntos începe o chiuitură, în tactul zvăpăiat al jocului, cu ochii pe dos, cu gâtul răgușit. Dar după două-trei versuri o sfârșește într-un iuit aspru, istovit. Apoi jocul urmează tăcut, din ce în ce parcă mai sălbatec. Flăcăii își încolăcesc brațele mereu mai strâns pe după mijlocul fetelor... Sâniile acestora tremură sub iile albe și ating din când în când pieptul flăcăilor, turburându-le ochii și inima. Nu schimbă nici o vorbă. Nici nu se privesc. Doar pe buze fâlfâie zâmbete plăcute și fugare.

Învârtita ține de vreun ceas, fără întrerupere, și tinerii nu se mai satură. De două ori Briceag, cu cârcei în degete, a încercat să se oprească și, de amândouă orile, flăcăii s-au năpustit la el urlând desperați, cu priviri amenințătoare sau rugătoare:

— Zi, țigane! Mai zi, cioară!...

Toate perechile se îmbulzesc în jurul lăutarilor, se ciocnesc, se izbesc cu coatele goale. Câțiva băiețandri, îngăduiți de curând la horă, amețiți de atâta învârteală, se clatină de ici-colo, abia mai ținându-se în picioare, spre marea rușine a fetelor cu care joacă. Vreo trei perechi s-au retras în șură, mai la larg, unde însă praful se urcă până-n căpriori, des de să-l tai cu cuțitul...

La câțiva pași de pâlcul jucătorilor stau fetele care au rămas nepoftite, privind cu jind, șoptindu-și uneori cine știe ce și izbucnind în râsete silite. La urechi și în cosițe au și ele buchețele de vâzdoage pestrițe și în mână câte un mănunchi mai mărișor, pe care să-l dăruiască flăcăului cutare să-l pună la pălărie. Printre fete se mai

rătăcește și câte o nevestă tânără, cu năframă de mătase în cap, gata să intre în horă dacă s-ar întâmpla să-i vie chef bărbatului ei să joace. Mai la o parte mamele și babele, grămadă, forfotesc despre necazuri și-și admiră odraslele. Copiii neastâmpărați aleargă printre femei și chiar prin horă, fură florile fetelor și fac haz când victimele îi ocărăsc sau se înfurie. Câțiva mai îndrăciți se lasă pe vine aproape de jucători, uitându-se cu mare băgare de seamă la poalele fetelor, iar când poalele zboară mai tare, dezvelind picioarele goale mai sus de genunchi, se întreabă repede:

— Ai văzut?

— Văzut. Da tu?

— Și eu.

Și apoi continuă să pândească poalele până ce vreo babă indignată îi ia la goană, ceea ce nu-i oprește ca peste câțva timp să reînceapă...

Bărbații se țin mai pe departe, pe lângă casă, pe la poartă, grupuri-grupuri, vorbind de treburile obștești, aruncând numai rareori câte-o privire spre tineretul dimprejurul lăutarilor.

Primarul, cu mustați albe răsucite tinerește, cu niște ochi albaștri mari și blajini, caută să-și păstreze demnitatea apăsând vorbele și însoțindu-le cu gesturi energice, în mijlocul câtorva bătrâni frunțași. Ștefan Hotnog, un chiabur cu burta umflată ce și-o mângâie întruna parcă ar avea junghiuri, găsește fel de fel de clenciuri primarului numai ca să arate celorlalți că lui de nimeni nu-i pasă. Între dâșii Trifon Tătaru, mititel, cu părul gălbui și glasul subțire, se uită când la unul când la altul, înfricoșat parcă să nu se încaiere, fiindcă amândoi îi sunt rude – cam de departe, nici vorbă. Pe de lături, ca un câine la ușa bucătăriei, trage cu urechea și Alexandru Glanetașu, dornic să se amestece în vorbă, sfiindu-se totuși să se vâre între bogătași.

Pe prispă stăpânește Simion Butunoiu, care acum vreo douăzeci de ani a fost învățător în sat, iar azi mănâncă o pensie de cinci zloți pe lună și muncește la pământ mai abitir ca un flăcău. Împrejurul lui s-au adunat Macedon Cercetașu cu straja Cosma

Ciocănaș, cu Simion Lungu, cu Toader Burlacu, cu Ștefan Ilina și cu alții, ascultând cu evlavie palavrele dascălului, auzite și răsaute. Din când în când Simion Butunoiu strănută atât de zgomotos că toate femeile se întorc spăimântate, sau se pornește pe tusa lui obișnuită cu care de multe ori scoală noaptea tot satul din somn. Macedon așteaptă cuviincios până ce isprăvește dascălul cu tusa, apoi ia din fereastră o sticlă de rachiu, înclină foarte ceremonios, trage o dușcă zdravănă și trece băutura bătrânului care mormăie scurt „să ne ție Dumnezeu pe toți” și pune gârliciul la gură. Sticla pe urmă umblă din mână în mână. Macedon e cam cherchelit și comandă militărește tuturor să bea:

— Forverț, Simioane! Vaităr Cosma!... Vaităr, vaităr!...

A făcut oastea doisprezece ani, i-a fost dragă foc și, când e beat, ș-acuma numai în comenzi nemțești se ceartă cu nevastă-sa. Altminteri însă are o inimă de ceară și în douăzeci și opt de ani nu și-a bătut muiera niciodată; mai curând Floarea s-a întâmplat să-l muștruluiască.

Sticla ajunge la Toader Burlacu goală.

— Goală, ai? râde Macedon încântat. Goală?... Halt!... Hap-tac!... Unde ești căprar de zi?... Forverț!...

Un copil de vreo zece ani sare drept în picioare pe prispă și strigă râzând:

— Hir!

— Nu râde la front, măgarule! se răstește Macedon. Na sticla și dă fuga la cantină la Avrum, să-ți mai dea o porție pentru mine!... Înțeleș, căprar?

Căprarul însă refuză ordinul, răspunzând:

— A zis jupânul că nu-ți mai dă fără bani, bade Macedoane, nici să nu mă mai trimiți, că-i degeaba...

Macedon își saltă puțin mustața, încruntă din sprâncene privind aspru la copil, apoi se așează pe prispă clătînând din cap și oftând:

— Ehe, unde-i vremea când eram eu straja-meșter!... Atunci să fi poftit jupânul să nu-mi dea, că-i arătam eu supunere...

Mai boscorodește ceva, pe urmă încetează și se uită ursuz la nevastă-sa care are bani dar nu-i dă, și care tăifăsuiește cu alte femei fără să se sinchisească de comenzile lui...

Tocmai atunci se târăște pe poartă, printre picioarele oamenilor, Savista, oloaga satului. E vară cu fata cea mai frumoasă din Pripas, cu Florica, și ceva neam cu nevasta lui Trifon Tătaru. Are picioarele încărcite din naștere, iar brațele lungi și osoase ca niște cângi anume spre a-și târi schilozenia, și o gură enormă cu buzele alburii de sub care se întind gingiile îmbălate, cu colți de dinți galbeni, rari și lungi. Trifon Tătaru o ține pe lângă casă, să-i vadă de copii. Când e vreme bună Savista șade în poartă, se ciorovăiește cu toți copiii din sat și primește pomana trecătorilor miloși... Sosește cu gălăgie mare. Gălăgie ceva cu glasul ei aspru, speriat. N-o bagă în seamă nimeni. Doar Trifon face un semn nevastei, ce se apropie, repede, supărată:

— Da' acasă nu puteai sta, măi femeie? Zău, parcă te mănâncă tâlpile... Lași tu ograda pustie pe vremea asta... Și nici baremi slugile nu-s la îndemână... Ce vrei? Ai? Spune ce vrei, Savista?

Oloaga a făcut două ceasuri din ulița cea mare, unde stătea Trifon, până aici. Începe să se bălbăie foarte grăbită și cu importanță, însoțindu-și eforturile cu niște gesturi desperate.

— Ce face? zice Maria lui Trifon, care se silește să ghicească ce spune. S-a bătut Vasile Baci... cu Avrum?... Cu Florea Cărun-tu?... Ei, ș-apoi? Ce-ți pasă ție, femeia lui Dumnezeu? Și pentru asta ai venit tu atâta cale? Vai de mine, că ești mai rea ca copiii cei fără minte... Uite ce ți-ai făcut poalele! Și numai azi te-am primit... Of, bată-te...

Savista bombăne ceva ce ar vrea să însemne că ei nu-i pasă de poale, și pe urmă se pornește deodată pe un râs prostesc de bucurie.

— Cum ai zis? Cine-i beat?... Vasile Baci... Parcă azi s-a îmbătat întâi...

Maria o lasă, rușinată, și se întoarce între femei. Oloaga se târăie în mijlocul fetelor, se frământă să-și facă loc și privește apoi cu mare plăcere la horă. Are douăzeci și cinci de ani și tremură de fericire când aude lăutarii ori când vede vreo petrecere...

Savista n-are parte să se desfete multă vreme. Până să se așeze bine, până să se certe cu fetele pentru un loc mai bun, jocul încetează. Briceag, asudat și istovit, încheie Învârtita cu o apăsare zdravănă de arcuș, încât îi plesnește o strună la vioară. Ion, feciorul Glanetașului, ținând de mijloc pe Ana lui Vasile Baciuc, se repede la lăutari, rugându-i:

— Mai zi, mă Briceag... numai un pic, auzi? Un picuț de tot, țigane!

Alți flăcăi strigă poruncitor:

— Trage, țigane! Ce te codești?... De ce te plătim, cioara dracului?

Briceag aruncă o privire disprețuitoare spre cei ce-l ocărăsc, lui Ion însă îi răspunde convingător, arătându-i vioara:

— Nu mai pot, Ionică... Zău, nu mai pot... Crede-mă!... Mi-au amorțit degetele... Pe urmă și struna mi s-a rupt...

— Un pic, omule, nu-nțelegi? stăruie flăcăul.

Țiganul însă se înfurie brusc, întoarce spatele, trăneste vioara în brațele lui Holbea și începe să blesteme cătrănit:

— Fire-ar ale dracului toate ceterile din lume, pleznire-ar acolo unde-o fi cine m-a învățat să țin arcușul... Că io-i spun cu frumosul că nu pot și el mă omoară să mai zic... Dare-ar Dumnezeu să trăznească toate jocurile cu pe cine le-a născocit...

Ion ascultă câteva clipe mirat cum înjură Briceag. Apoi deodată se aprinde ca focul și izbucnește răgușit:

— Ho, cioară, fiți-ar neamul de răs, ho!... Și închide pliscul că te pocnesc de-ți sar măselele tocmai în curtea bisericii!...

Briceag a mai pățit-o cu Ion; tace. Numai după ce flăcăul se îndepărtează bodogănit, începe iar să se necăjească cu ceilalți lăutari, pe țigănește.

Flăcării îmbrățișează pe fete, mulțumindu-le pentru joc. Fetele se zbat în brațele lor și șoptesc cu sfială și cu plăcere:

— Mulțumim...

Ion strânge la piept pe Ana cu mai multă gingășie, dar și mai prelung.

— Dă-mi drumul, Ionică! murmură fata ușor, cu mulțumire în glas.

— Să vii, Anuță... știi tu unde! zice Ion domol.

Ana nu răspunde, privirea ei însă lucește de bucurie. Se smuncește să scape din îmbrățișare, șoptind întruna moale:

— Dă-mi drumul, Ionică... zău, dă-mi drumul!

Flăcăul o trage mai aproape, cu un zâmbet aprins, o apucă cu o mână de țate și i le strânge ca pe două mere, încât Ana sâsâie de durere.

— Să nu cumva să nu vii! repetă Ion, înfigând în ochii ei o privire poruncitoare și lăcomă.

Ana fuge glonț la fete, îmbujorată și scuturându-și poalele de praf. Apoi, potolindu-și sufletul, spune Margaretei lui Cosma Ciocănaș, o flință ursuză, voinică, cu picioare cât donițele, cu brațe bărbătești și cu o față osoasă, roșcată:

— Și Ionică... mereu... zău așa...

Dar încurcându-se, schimbă repede vorba:

— Vai de mine ce căldură... toată m-am făcut o apăraie...

Margareta nu jucase și-i era necaz pe fetele care au avut noroc. Nu răspunse nimic Anei, ci urmă să privească cu jind la ceata flăcăilor care închinau cu rachiul sau aprindeau țigări; părea îngrijorată să nu se întâmple s-o poftască la joc cineva și să nu bage de seamă...

Ion urmări din ochi pe Ana câteva clipe. Avea ceva straniu în privire, parcă nedumerire și un vicleșug neprefăcut. Tot atunci zări mai alături și pe Florica, fata vădanei lui Maxim Oprea, cu care se ținuse până acum, puțin posomorâtă, dar mai frumoasă ca oricând. Flăcăul clipi aspru, ca și când ar fi vrut să-și alunge un gând din creieri, și strigă la un băiețel:

— Aduseși, bre?

— Adus, bade Ionică, făcu copilul cu importanță. Am dat-o lelii Zenobia, s-o ție...

Și, în vreme ce Ion se duse spre grupul unde era mamă-sa, băiețelul urmă:

— L-a făcut tare jupânul, bade, ș-a pus zece bucățele de zahăr, de zice că-i mai bun ca mierea...

Zenobia, cu sticla de rachiu în mână, se plângea Todosiei, vădanei, de un afurisit de junghi care o tăia prin șale de câteva zile și nu-i mai trecea.

— Ia dă glaja ceea, mamă! zice Ion scurt și înghiți îndată o dușcă zdravănă. Da d-ta bei oleacă?

— Lasă-mă pe mine în plata lui Dumnezeu că doar nu-s însărcinată, răspunse Zenobia luând totuși sticla și trăgând o gură. Aoleu, da știu că-i bun... Vezi numai, dragul mamei, să nu bei mult că ți se urcă la cap și cine știe ce poznă te-o mai îndemna să faci... Omul la beție să-l ferească Dumnezeu...

Ion îi luă sticla și întoarse spatele fără să-i mai asculte sfaturile.

Copilul rămăsese pironit locului, cu ochii pofticioși la rachiu. Când se îndepărtă flăcăul, avu parcă o supărare. Dar îi trecu repede și, șterpelind într-o clipire un struț de flori din mâna Margaretei, o zbughi ca săgeata, urmat de blestemele aprige ale fetei care aștepta mereu s-o cheme cineva la joc...

4

Ion trecu încet pârleazul de lângă grajd, întorcând capul spre Ana care nu-l scăpa deloc din ochi și care, peste câteva clipe, îl urmă cu pași grăbiți, roșă ca focul de rușine, închipuindu-și că toată lumea o pândeste.

În dosul surii era o livadă mărișoară, presărată cu pomi, tăiată în două de o cărare ce cobora până la Gârla-Popii și se oprea chiar în spatele cârciumii lui Avrum. Fânul cosit de curând, adunat în câteva clăițe proptite cu pari, umplea văzduhul cu un miros îmbătător.

Ion merse pe cărare doi-trei pași, apoi coti în stânga și se așeză sub un nuc bătrân și scorbuos, pe o rădăcină încovoiată ca un jilț. Fata sosi tremurând de emoție, dar cu o strălucire bucuroasă în ochi.

— Aici erai? murmură Ana așezându-se fără să se uite la dânsul.

— Că parcă-i mai bine aici, făcu flăcăul încet; apoi îndată ridică sticla: Să trăim, Anuță!

— Să trăiești, Ioane! răspunse ea privind neliniștită spre cărare, pe unde treceau mereu oameni, care la cârciumă, care înapoi.

— Bea și tu, Anuță, că pentru tine l-am luat și l-am făcut dulce ca gura ta.

— Despre mine poate să sece rachiu, zise fata mai potolită. Mi-e silă și când îi simt mirosul, că taica nu mai lasă să treacă nici o ziulică fără băutură și fără beție... Nu știu, zău, ce s-o mai alege de noi.

— Apoi așa bea omul la supărare, zise Ion adăugând pe urmă cu alt glas: Bea, Anuță... Mi-a căsunat și mie așa o dată...

Ana își înmuie buzele în rachiu, se strâmbă și dădu repede sticla înapoi, tușind și râzând:

— Avai de mine... nu pot... parcă-i otravă...

— Ba-i bun, zise Ion ducând iarăși sticla la gură.

Tăcură amândoi un răstimp, fără să se privească. Apoi flăcăul își trecu brațul pe după mijlocul ei și oftă:

— Hei, Anuță, mult aleanu-i în inima mea!

Fața Anei, lunguiață, arsă de soare, cu o întipărire de suferințe, se posomorî.

— Ce îndur eu, să ferească Dumnezeu pe toată lumea, gemu dânsa. Că tata și-a pus în gând să mă mărite cu George a Tomii și-o ține morțiș cu George. Și, Doamne, greu îți mai vine să taci și să înghiți când nu ți-i drag omul...

Ion se uită lung la buzele ei subțiri care se mișcau ușor dezvelindu-i dinții cu strungulițe, albi la laptele, și gingiile trandafirii pe deasupra. Știa dânsul că Vasil Baciuc e într-o ureche și că de o apucă hăis, apoi hăis o ține să știe de bine că dă cu carul prin toate șanțurile. Dar tocmai aceasta îl întărâta și pe el.

Nu-i fusese dragă Ana și nici acuma nu-și dădea seama bine dacă i-e dragă. Iubise pe Florica și, de câte ori o vedea sau își amintea de ea, simțea că tot o mai iubește. Purta în suflet râsul ei

cald, buzele ei pline și umede, obrații ei fragezi ca piersica, ochii ei albaștri ca cerul de primăvară. Dar Florica era mai săracă decât dânsul, iar Ana avea locuri și case și vite multe...

Îi asculta glasul plângător și-l cuprindea mila, în același timp însă se gândea la Florica. Apoi deodată tresări, o strânse la piept și, fără să rostească vreo vorbă, o sărută lung pe buze. Fata cuprinse cu brațele gâtul lui Ion, moleșită și aprinsă, și inima-i bătea atât de năvalnic încât el o auzea.

— Noroc, noroc, Ioane! strigă un glas aspru pe cărare.

Flăcăul ridică ochii furios și văzu pe Ilie Onu, care, întorcându-se de la cârciumă cu o sticlă de rachiu, râdea gros și batjocoritor.

— Dute-n... Doamne iartă-mă, bufni Ion încrunțat.

Ilie Onu ajunsese la șură și se făcu nevăzut. Era frate de cruce cu George al Tomii și unde putea să-i facă rău lui Ion, îi făcea, fiindcă odată, la o nuntă, îl umpluse de sânge ca să-l îmblânzească.

Ion începu să suduie și să se cătrânească, dar întâlnind ochii căprui, înlăcrămați de fericire și de teamă ai Anei, se potoli...

Ilie aducea rachiul pentru George care se silea din răspuțuri să învețe pe Briceag un cântec nou ce-l auzise de la lăutarii din Bistrița la un chef al doctorului Filipoiu, la berăria cea mare din Armadia. Briceag, cu ochii țintă la buzele flăcăului, care fluiera melodia, țârâia nesigur cu arcușul pe strune; Holbea credincios, încerca și el să secondeze. George se umfla, închidea puțin ochii și fluiera din ce în ce mai aprig, căci împrejurul lor se adunase un pâl de flăcăi care-l priveau cu admirație.

— Ei, acu ai înțeles? zise George oprindu-se în mijlocul cântecului.

— Las' că l-am prins, mormăi Briceag pornind să tragă cu mai multă încredere.

— Am sosit, George, strigă Ilie întinzând sticla.

— Iute te-ai întors, vorbi cellalt bând și trecând îndată rachiul lui Ilie ca el să poată reînchea dăscălirea lăutarilor.

— Nouă nu ne dai un păhărel, vere? se linguși Holbea, zgândărindu-l cu arcușul.

— Să vă dau, ciorilor, fire-ați ai naibii! răs George foarte mulțumit că au să vadă toți cum cinstește el pe țigani.

— Beți-o toată, zise apoi către Găvan când vru să-i înapoieze sticla.

Dar atunci sări Ilie ca un cocoș:

— Ia lăsați, bre, să mai bem și noi, că cioarele astea o să pleznească de atâta holircă.

Urmă o ciorovăială lungă între Ilie și țiganii care nu mai voiau să renunțe la băutura și era cât pe-acți să se încingă o bătaie, deoarece Ilie, aprinzându-se, se repezea mereu cu piciorul să spargă gorduna.

5

Deodată toată lumea se întoarse spre uliță. Toți bărbații scoaseră pălăriile, iar cei de pe prispă se sculară în picioare... Venea preotul Belciug împreună cu d-na Maria Herdelea, soția învățătorului, cu domnișoara Laura și cu Titu. Primarul și fruntașii satului ieșiră în poartă într-o întâmpinarea domnului.

— Petreceți, petreceți? zise preotul cu un zâmbet binevoitor.

— Apoi ce să facem, domnule părinte, răspunse primarul cu pălăria în mână. Dumnezeu de aceea a lăsat sărbătorile, să se mai veselească și prostimea.

— Negreșit-negreșit, murmură Belciug, lărgindu-și zâmbetul.

— Da' de ce nu poftiți și d-voastră să vedeți petrecerea noastră? reluă Florea Tancu cu un glas foarte blajin, punându-și pălăria în cap.

Țăranii de asemenea se acoperiră unul câte unul, în vreme ce preotul șopti câteva cuvinte d-nei Herdelea, care răspunse răspicat, dându-și capul pe spate cu mândrie:

— Da, putem privi puțin și noi... Mie chiar îmi plac petrecerile poporului...

Maria Herdelea era fată de țăran de pe la Monor, dar pentru că umblase totdeauna în straie nemțești și mai ales că s-a măritat cu

un învățător, se simțea mult deasupra norodului și avea o milă cam disprețuitoare pentru tot ce e țărănesc.

— Poftim mai aproape! făcu atunci primarul, bucuros, dând la o parte pe țăranii care se îmbulzeau: Ia faceți loc, măi oameni!... Dați-vă la o parte!

Vreo câțiva frunțași se grăbiră să dea ajutor primarului strigând:

— La o parte!... La o parte!...

Belciug intră încetinel în ogradă și se opri aproape de poartă. Babel cucernice se repeziră numaidecât să-i sărute mâna.

— Lăsați, lăsați! murmură preotul, întinzând însă dosul palmei spre sărutare cu o mulțumire ce-i înviora fața tăbăcită de slăbiciune.

Flăcăii, oboșiți și cu gândul la joc, rămăseseră tot împrejurul lăutarilor. Numai George, totdeauna silitor să-și arate istețimea, se vârî printre bătrâni, îmbulzindu-se să ajungă cât mai aproape de popa și familia învățătorului. Ilie se ținea și aici după dânsul ca un câțel.

Titu Herdelea, un tânăr de vreo douăzeci și trei de ani, în haine curățele și sărăcuțe, cu o cravată albastră-azurie la gulerul înalt și țeapăn, ras de mustăți și lung cât un par, cum văzu pe George, îi întinse prietenește mâna îmbrăcată în mănuși de ață cenușie:

— Noroc, George!... Nu mai jucați?... Tocmai ne abăturăm și noi să vă vedem...

— Cum nu, domnișorule! Numai să se hodinească o țără țigani, c-au zis atâta de-a amorțit și sufletul dintr-înșii, spuse flăcăul cu glas îndulcit. Apoi, apropiindu-se mai bine, adăogă: Da d-ta nu vrei să joci cu noi, domnișorule?

Titu răsă și se uită la Laura, care zâmbi încurcată.

— Eu?... Nu, George. Altă dată. Acuma nu se poate.

Dar flăcăul stăruie:

— Îți dau eu o fată, domnișorule, de să te lingi pe buze. Ușoară ca pana și frumoasă ca o domnișoară... Dar trebuie să joace și domnișoara Laura...

Sora lui Titu se făcu deodată serioasă și se agăță înfricoșată de brațul mamei sale, murmurând:

— O, auzi ce idee!... Mă mir că nu vi-i...

Preotul vorbea cu primarul și cu ceilalți țărani despre mersul vremii, toți fiind înțeleși că ar fi bine să mai dea Dumnezeu o gură de ploaie, să se mai înmoaie pământul, căci altfel rămâne porumbul nesăpat de-al doilea... George însă se ținea scai de Titu și Laura, spre marea indignare a doamnei Herdelea care n-ar fi îngăduit nici în ruptul capului ca fata ei să se amestece printre țărani.

Ca să schimbe vorba, fiindcă se mai strângeau și alți oameni să asculte stăruința flăcăului, zâmbind puțin batjocoritor, Titu se uită deodată împrejur, ca și când și-ar fi adus aminte ceva, și apoi întrebă:

— Oare Ion unde-i?

George, deși știa că, dintre toți feciorii satului domnișorul cu Ion e mai prieten, se simți aproape jicnit auzind acum întrebarea. De aceea răspunse cam în silă:

— Pe-aici trebuie să fie și dânsul...

Dar Ilie Onu, de la spate, se amestecă iute-n vorbă:

— Ba e-n grădină, sub nuc, cu Ana...

— Unde? făcu George întorcându-se brusc la el, parcă i-ar fi tras o palmă.

— Acolo, unde zic, încheie Ilie scurt, rânjind mulțumit.

George puse nasul în pământ și tăcu. Nimeni nu mai deschise gura, iar Titu, bucuros c-a scăpat ușor de invitația la dans, se apropiă și el de Belciug care începuse să povestească oamenilor cum i-au scos doctorii cei mari un rinichi în spitalul de la Cluj.

Vorbele lui Ilie loviseră pe George drept în suflet. Ana lui Vasile Baciul îi era făgăduită lui de nevastă. Ea fată cu stare, el fecior de bocotan – se potriveau. Părinții lor erau înțeleși mai demult, iar Ana îi plăcea. Nu zicea că-i cine știe ce frumoasă, dar nici el nu pica. Era greoi, spătos și umeros ca un taur; umbla legănat și cu genunchii înmuiați.

Fierbea. Se gândea mereu să-și croiască drum până în grădină, s-o vadă cum șade ochi în ochi cu Ion. Dar mereu își lua seama,